

Mnohovědění a vědění mnohého

„Podle Hérakleita je nutno, aby muži filosofové byli znalí velmi mnoha věcí“, praví zlomek B 35 z Klementa (0170, s. 45). Ale podle téhož Hérakleita „mnohoučenost nenaučí rozumnosti“ (z.B 40 z Diogena, dtto, s. 44). – Zdá se, že nejde o protiklady v pravém smyslu slova, ale o jakousi dvojí stránku „moci“ vědění (viz Bacon). Široká „znalost“ různých „částí“ či aspektů života a světa sama o sobě sice opravdu nevede k ničemu rozumnému (zvláště ne k rozumnému rozhodování), ale rozumnost sama (tj. myšlení, promýšlení, hloubání) má tendenci k přehlížení některých stránek života a světa a k zjednodušování, k simplifikacím. Napadá mi příklad z vlastního života: v jednu dobu jsem byl uchvácen genetikou, a dokonce jsem pěstoval několik ras drozofily (dostal jsem je za války od prof. Šuly z Brna, přivezl je dokonce až k nám domů, do Chodské ulice, když přijel do Prahy, a já jsem ho ani neviděl, protože jsem byl ve škole; mouchy převzal otec). Přivezl rasy vestigial, black, white a ještě jednu, a já jsem si pak vypěstoval křížením další „rasu“, totiž třeba s bílým (světlým) tělem a bez křídel. Mohl jsem si tak na vlastní zkušenost ověřit ony mendelovské poměry v druhé filiální generaci. A tím jsem byl dokonale obrněn proti lisenkismu po válce (který se opíral o pseudo-filosofii). Ostatně vůbec vztah k živým organismům, třeba k rostlinám (kaktusům apod.) měl pro mne a může mít asi pro každého filosofa mimořádný význam. Samozřejmě nejde o nějaké množství vědomostí a poznatků, nýbrž o jakousi principiální širokoúhlost „pohledu“ či spíše úvah. Právě tak může proto k takové širokoúhlosti přispívat aspoň základní orientace v ekonomii (ta zase chyběla mně, a já to pociťuji také jako filosofický nedostatek). Je zcela zřejmé, že nejde zdaleka jen o jakousi obeznámenost se současným stavem různých oborů a směrů, o znalost jednotlivostí, nýbrž jednak o širokou otevřenost orientační co do světa skutečností, jednak neméně širokou orientaci co do stavu věd a vůbec společenského vědomí.

(Písek, 150222-2.)